

Investigating the Role of Affecting Psychological-Individual Factors on the Feeling of Political Efficacy based on the Levin, Seaman, and Dahl Models (Case Study: Tehrani Adult Citizens)

Marjan Zahedi Tabarestan¹ , Alireza Mohseni Tabrizi² *, Ebrahim Mottaghi³

1. Phd Student, Department of Political Sociology, SR.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran.
2. Full Professor, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran (Corresponding Author).
3. Full Professor, Department of Political Science, Faculty of Law and Political Science, University of Tehran, Tehran, Iran.

❖ **Corresponding Author Email:** mohsenit@ut.ac.ir

Research Paper

Abstract

Receive: 2025/06/23
Accept: 2025/10/30
Published: 2025/11/02

Keywords:

Psychological-Individual Factors, Feeling of Political Efficacy, Political Awareness, Political Trust, Adult Citizens.

Article Cite:

Zahedi Tabarestan, M., Mohseni Tabrizi, A., & Mottaghi, E. (2026). Investigating the Role of Affecting Psychological-Individual Factors on the Feeling of Political Efficacy based on the Levin, Seaman, and Dahl Models (Case Study: Tehrani Adult Citizens). *Sociology of Education*, 12(1), 1-14.

Purpose: The feeling of political efficacy is one of the basic factors and foundations for citizens' political participation in society. Therefore, the present study was conducted with the aim of investigating the role of affecting psychological-individual factors on the feeling of political efficacy based on the Levin, Seaman, and Dahl models in adult citizens.

Methodology: This study was applied in terms of purpose and descriptive from type of correlation in terms of implementation method. The research population was all adult citizens of Tehran city in 2023 year, numbering 10030194 people, which the sample size was considered 504 people, and this number were selected by multistage cluster sampling method. The instruments of the present research included a demographic information form and researcher-made questionnaire of affecting psychological-individual factors on the feeling of political efficacy based on the Levin, Seaman, and Dahl models (32 items). The data of this research were analyzed by exploratory factor analysis and structural equation modeling in SPSS 27 and Smart PLS 3 software.

Findings: The results of exploratory factor analysis showed that number of 2 items were excluded from the questionnaire due to factor loadings of less than 0.40, and the affecting psychological-individual factors on the feeling of political efficacy based on the Levin, Seaman, and Dahl models included 6 factors of political efficacy, political awareness, political trust, political meaninglessness, political indifference, and socioeconomic status, which the average variance extracted for all of them was higher than 0.50, and the Cronbach's alpha and composite reliability for all of them were higher than 0.70. Also, the results of structural equation modeling showed that the model of affecting psychological-individual factors on the feeling of political efficacy based on the Levin, Seaman, and Dahl models had a good fit, and in this model, political awareness, political trust, political meaninglessness, political indifference, and socioeconomic status had a significant effect on political efficacy ($P < 0.05$).

Conclusion: According to the results of the present research and those reported above, for increasing the feeling of political efficacy of adult citizens can pave the basic for improving political awareness, political trust, and socio-economic status, and reducing political meaninglessness and political indifference.

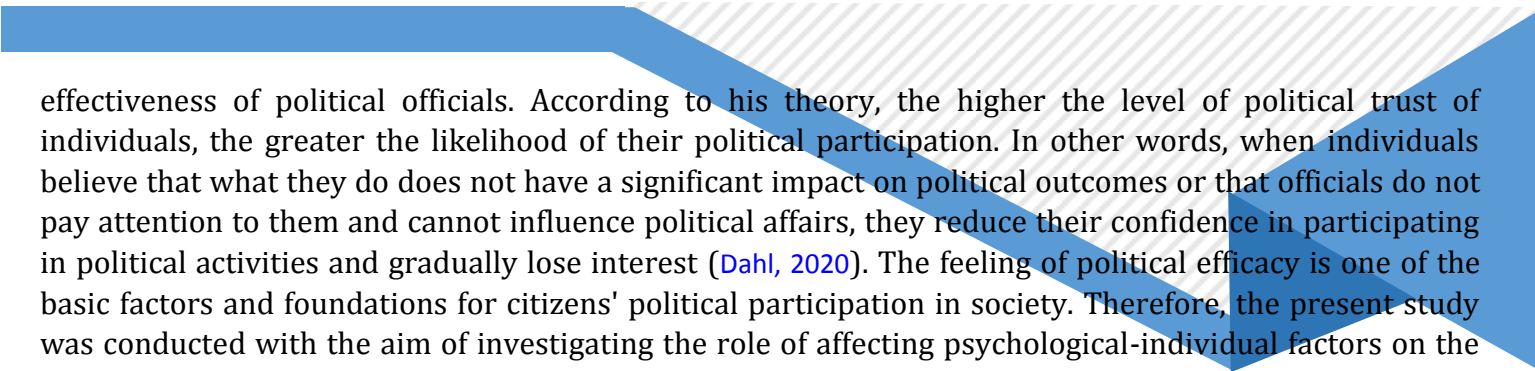
<https://doi.org/10.61838/kman.soe.12.1.6>

Creative Commons: CC BY 4.0

Detailed Abstract

Introduction: Participation is one of the common concepts in the field of politics, and when discussing development in various fields, political participation is one of the most widely used concepts. Political participation means opportunities for a large number of citizens to engage in political affairs as an intersection of cultural and political structure in any society ([Madani et al., 2022](#)). One of the important concepts in the field of political participation is the feeling of political efficacy. The feeling of efficacy refers to the personal perception and subjective assessment of effectiveness and efficiency in life and the general feeling of positivity and satisfaction with one's own life and that of others in various areas such as social, political, psychological and emotional ([Dono et al., 2025](#)). The feeling of political efficacy is a primary feeling, perception, and orientation in the set of individual attitudes and actions that can affect the political process; so that this process includes the sense of internal political efficacy (the individual's perception of himself about his political ability and competence and participation in political activities) and the sense of external political efficacy (the feeling about the government and the political system and the belief about the system's responsiveness to the demands of citizens) ([Naipeng et al., 2017](#)). This feeling can be described as the attitude and evaluation of members of society about the political system, political officials, political institutions, and their performance in positive and pleasant or negative and unpleasant ways ([Rahman et al., 2023](#)). People with a high feeling of political efficacy experience more positive emotions in life and have a more positive and pleasant evaluation of their past and future, others, society, and events; In contrast, people with a low sense of political efficacy experience more negative emotions in life, such as anxiety, depression, helplessness, etc., and have more negative and unpleasant appraisals of themselves, others, society, and events ([Zhang et al., 2024](#)). One of the factors affecting the feeling of political efficacy is psychological-individual factors, which refer to a wide range of psychological and individual characteristics, states, processes, and patterns that affect thinking, feeling, behavior, and interaction with the environment, success, adaptation, health, and well-being ([Martyn et al., 2019](#)). Some of the most important psychological-individual factors include personality traits (the relatively stable way an individual views, thinks, feels, and behaves), mental health or mental disorders (the presence or absence of mental disorders such as depression, anxiety, personality disorders, etc. or the presence of happiness, well-being, well-being, etc. in life), thinking and cognitive patterns (negative thinking and pessimism, rumination, and unrealistic expectations or positive thinking and optimism, positive beliefs, and self-awareness), early life experiences and psychological trauma (childhood experiences that shape personality and personality trauma), and emotion regulation, resilience, motivation, and purposefulness, and self-esteem ([Shi et al., 2019](#)). [Levin](#) as a prominent social psychologist, emphasized individual-psychological factors by referring to the concept of life space and believed that the behavior of each individual is a function of the individual himself and the environment. This concept represents a general pattern of factors or stimuli that affect the behavior of an individual at a particular moment. Life space is the psychological, social, and material environment that an individual pays attention to at a particular moment. Because it is related to his goals at that moment ([Wang et al., 2024](#)). [Seeman](#) was also a social psychologist and attempted to formulate the concept of alienation in a systematic and coherent form using five types of feelings and beliefs. These feelings and beliefs include powerlessness (belief in the lack of influence over life outcomes), meaninglessness (belief in the unpredictability of life events), anomalousness (belief in the lack of social norms to guide behavior), social isolation (belief in the lack of belonging or alienation from the cultural goals of society), and alienation (belief in the lack of satisfaction from activities) ([Stoker & Evans, 2014](#)). [Dahl](#) defined the two concepts of political efficacy and political confidence very closely; while others define political confidence as confidence in the ability and

effectiveness of political officials. According to his theory, the higher the level of political trust of individuals, the greater the likelihood of their political participation. In other words, when individuals believe that what they do does not have a significant impact on political outcomes or that officials do not pay attention to them and cannot influence political affairs, they reduce their confidence in participating in political activities and gradually lose interest (Dahl, 2020). The feeling of political efficacy is one of the basic factors and foundations for citizens' political participation in society. Therefore, the present study was conducted with the aim of investigating the role of affecting psychological-individual factors on the feeling of political efficacy based on the Levin, Seaman, and Dahl models in adult citizens.

Methodology: This study was applied in terms of purpose and descriptive from type of correlation in terms of implementation method. The research population was all adult citizens of Tehran city in 2023 year, numbering 10030194 people, which the sample size was considered 504 people, and this number were selected by multistage cluster sampling method. The sample selection criteria in the present study included being literate, over 18 years of age, willing to participate in the study, not addicted to or taking psychiatric medications, not receiving psychological services in the past three months, and not having experienced stressful events such as divorce or death of a loved one in the past three months, based on self-reports. Also, the exclusion criteria included withdrawing from further participation and not responding to more than ten percent of the items. The instruments of the present research included a demographic information form and researcher-made questionnaire of affecting psychological-individual factors on the feeling of political efficacy based on the Levin, Seaman, and Dahl models (32 items). The data of this research were analyzed by exploratory factor analysis and structural equation modeling in SPSS 27 and Smart PLS 3 software.

Findings: The results of exploratory factor analysis showed that number of 2 items were excluded from the questionnaire due to factor loadings of less than 0.40, and the affecting psychological-individual factors on the feeling of political efficacy based on the Levin, Seaman, and Dahl models included 6 factors of political efficacy, political awareness, political trust, political meaninglessness, political indifference, and socioeconomic status, which the average variance extracted for all of them was higher than 0.50, and the Cronbach's alpha and composite reliability for all of them were higher than 0.70. Also, the results of structural equation modeling showed that the model of affecting psychological-individual factors on the feeling of political efficacy based on the Levin, Seaman, and Dahl models had a good fit, and in this model, political awareness, political trust, political meaninglessness, political indifference, and socioeconomic status had a significant effect on political efficacy ($P < 0.05$).

Conclusion: According to the results of the present research and those reported above, for increasing the feeling of political efficacy of adult citizens can pave the basic for improving political awareness, political trust, and socio-economic status, and reducing political meaninglessness and political indifference.

جامعه‌شناسی آموزش و پرورش

بررسی نقش عوامل روانشناختی - فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال (مورد مطالعه: شهروندان بالغ تهرانی)

مرجان زاهدی طبرستان^۱، علیرضا محسنی تبریزی^{۲*}، ابراهیم متقی^۳

۱. دانشجوی دکتری، گروه جامعه‌شناسی سیاسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲. استاد تمام، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. (نویسنده مسئول).

۳. استاد تمام، گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

✦ ایمیل نویسنده مسئول: mohsenit@ut.ac.ir

چکیده مقاله تحقیقاتی

هدف: احساس اثربخشی سیاسی یکی از عوامل و پایه‌های اساسی برای مشارکت سیاسی شهروندان در جامعه می‌باشد. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش عوامل روانشناختی - فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال در شهروندان بالغ انجام شد.

روش‌شناسی: این مطالعه از نظر هدف، کاربردی و از نظر شیوه اجرا، توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه پژوهش همه شهروندان بالغ تهرانی در سال ۱۴۰۲ به تعداد ۱۰۳۰۱۹۴ نفر بودند که حجم نمونه ۵۰۴ نفر لحاظ شد و این تعداد با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش حاضر شامل فرم اطلاعات جمعیت‌شناختی و پرسشنامه محقق‌ساخته عوامل روانشناختی - فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال (۳۲ گویه) بود. داده‌های این پژوهش با روش‌های تحلیل عاملی اکتشافی و مدل‌سازی معادلات ساختاری در نرم‌افزارهای SPSS 27 و Smart PLS 3 تحلیل شدند.

یافته‌ها: نتایج تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که تعداد ۲ گویه به دلیل بار عاملی کمتر از ۰/۴۰ از پرسشنامه حذف و عوامل روانشناختی - فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال شامل ۶ عامل اثربخشی سیاسی، آگاهی سیاسی، اعتماد سیاسی، بی‌معنایی سیاسی، بی‌تفاوتی سیاسی و پایگاه اجتماعی - اقتصادی بود که میانگین واریانس استخراج‌شده همه آنها بالاتر از ۰/۵۰ و پایایی آلفای کرونباخ و ترکیبی همه آنها بالاتر از ۰/۷۰ به‌دست آمد. همچنین، نتایج مدل‌سازی معادلات ساختاری نشان داد که مدل عوامل روانشناختی - فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال برازش مناسبی داشت و در این مدل، آگاهی سیاسی، اعتماد سیاسی، بی‌معنایی سیاسی، بی‌تفاوتی سیاسی و پایگاه اجتماعی - اقتصادی بر اثربخشی سیاسی اثر معناداری داشتند ($P < 0/05$). **نتیجه‌گیری:** با توجه به نتایج پژوهش حاضر و گزارش‌شده در بالا، برای افزایش احساس اثربخشی سیاسی شهروندان بالغ می‌تواند زمینه را برای بهبود آگاهی سیاسی، اعتماد سیاسی و پایگاه اجتماعی - اقتصادی و کاهش بی‌معنایی سیاسی و بی‌تفاوتی سیاسی آماده کرد.

استناد مقاله:

زاهدی طبرستان، م.، محسنی تبریزی، ع.، و متقی، ا. (۱۴۰۵). بررسی نقش عوامل روانشناختی - فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال (مورد مطالعه: شهروندان بالغ تهرانی). جامعه‌شناسی آموزش و پرورش، ۱۲(۱)، ۱۴-۱۱.

<https://doi.org/10.61838/kman.soe.12.1.6>

Creative Commons: CC BY 4.0

مقدمه

مشارکت یکی از مفاهیم رایج در حوزه سیاست است و زمانی که بحث از توسعه در زمینه‌های مختلف می‌شود، مشارکت سیاسی یکی از پرکاربردترین مفاهیم می‌باشد. مشارکت سیاسی به معنای فرصت‌های پرداختن تعداد فراوانی از شهروندان به امور سیاسی به‌عنوان تلاقی ساختار فرهنگی و سیاسی در هر جامعه‌ای است و شرکت فعال افراد در حیات سیاسی تأثیر زیادی بر روند تصمیم‌گیری سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه دارد (Madani et al., 2022). جامعه‌پذیری سیاسی فرآیند تحول یک فرد از زمانی که متولد می‌شود تا هنگامی که به‌عنوان یک شهروند در نظام اجتماعی مورد پذیرش قرار می‌گیرد. جامعه‌پذیری سیاسی همان انتقال فرهنگ سیاسی از نسلی به نسل دیگر است و هدف آن تربیت یا پرورش افراد به‌صورتی می‌باشد که اعضای کارآمد جامعه سیاسی باشند. مهم‌ترین کارکردهای جامعه‌پذیری برای نظام‌های سیاسی، همسوسازی گرایش‌ها، جهت‌گیری‌ها و رفتارهای جامعه با خواسته‌ها و مطالبه‌های نظام سیاسی است (Mohammadi et al., 2024). یکی از مفاهیم مهم در بخش مشارکت سیاسی، احساس اثربخشی سیاسی است. احساس اثربخشی به ادراک شخصی و ارزیابی ذهنی از اثربخشی و موثر بودن در زندگی و احساس مثبت و رضایت‌مندی عمومی از زندگی خود و دیگران در حوزه‌های مختلف مانند اجتماعی، سیاسی، روانشناختی و هیجانی اشاره دارد (Dono et al., 2025). احساس اثربخشی سیاسی یک احساس، ادراک و جهت‌گیری اولیه در مجموعه نگرش‌ها و کنش‌های فردی است که می‌تواند بر روند سیاسی اثرگذار باشد؛ به‌طوری که این روند شامل احساس اثربخشی سیاسی درونی (ادراک فرد از خود درباره توانمندی و شایستگی سیاسی و مشارکت در فعالیت‌های سیاسی) و احساس اثربخشی سیاسی بیرونی (احساس درباره حکومت و نظام سیاسی و باور درباره پاسخگویی نظام به خواسته‌های شهروندان) است (Naipeng et al., 2017). این احساس را می‌توان نگرش و ارزیابی اعضای جامعه درباره نظام سیاسی، مقام‌های سیاسی، نهادهای سیاسی و عملکرد آنها به‌صورت‌های مثبت و خوشایند یا منفی و ناخوشایند توصیف کرد (Rahman et al., 2023). احساس اثربخشی سیاسی یکی از قابلیت‌های سیاسی است که می‌تواند زمینه را برای شکل‌گیری، تغییر و تحول نگرش‌های سیاسی شهروندان فراهم آورد. برای این منظور، فرد بر اساس تشخیص خود و به‌صورت آگاهانه، فعال و داوطلبانه در عرصه سیاسی با رأی‌گیری و رقابت سیاسی در قالب حزب‌ها، گروه‌ها و فرآیندهای رسمی سیاسی حضور پیدا می‌کند و نگرش خود را درباره کنشگران سیاسی، نهادهای سیاسی، روش کار و قواعد نظام بیان می‌کند که در این صورت فرد دارای احساس اثربخشی سیاسی می‌باشد و به نظام سیاسی احساس تعلق بیشتری می‌کند (Cui et al., 2025). افراد دارای احساس اثربخشی سیاسی بالا در زندگی هیجان‌های مثبت بیشتری را تجربه می‌کنند و ارزیابی مثبت‌تر و خوشایندتری از گذشته و آینده خود، دیگران، جامعه و رویدادها دارند؛ در مقابل، افراد دارای احساس اثربخشی سیاسی پایین در زندگی هیجان‌های منفی بیشتری مانند اضطراب، افسردگی، درماندگی و غیره را تجربه می‌کنند و نسبت به خود، دیگران، جامعه و رویدادهای ارزیابی منفی‌تر و ناخوشایندتری دارند (Zhang et al., 2024).

یکی از عوامل موثر بر احساس اثربخشی سیاسی، عوامل روانشناختی- فردی است که به طیف وسیعی از ویژگی‌ها، حالت‌ها، فرآیندها و الگوهای روانشناختی و فردی اطلاق می‌شود که بر تفکر، احساس، رفتار و تعامل با محیط، موفقیت، سازگاری، سلامت و بهزیستی تأثیر می‌گذارد (Martyn et al., 2019). برخی از مهم‌ترین عوامل روانشناختی- فردی شامل ویژگی‌های شخصیتی (نحوه نگرش، تفکر، احساس و رفتار نسبتاً پایدار فرد)، سلامت روان یا اختلال‌های روانی (وجود یا عدم وجود اختلال‌های روانی مانند افسردگی، اضطرابی، اختلال‌های شخصیتی و غیره یا وجود شادکامی، رفاه، بهزیستی و غیره در زندگی)، الگوهای تفکر و شناخت (تفکر منفی و بدبینی، نشخوار فکری و انتظارات غیرواقع‌بینانه یا تفکر مثبت و خوش‌بینی، باورهای مثبت و خودآگاهی)، تجربه‌های اولیه زندگی و آسیب‌های روانی (تجربه‌های دوران کودکی شکل‌دهنده شخصیت و آسیب‌های شخصیتی) و تنظیم هیجان، تاب‌آوری، انگیزه و هدفمند و عزت‌نفس هستند (Shi et al., 2019). Levin به‌عنوان یک روانشناس برجسته اجتماعی با اشاره به مفهوم فضای زندگی به عوامل روانشناختی- فردی تأکید کرد و معتقد بود که رفتار هر فرد تابعی از خود فرد و محیط است. این مفهوم، معرف یک الگوی کلی از عوامل یا محرک‌هایی است که بر رفتار فرد در یک لحظه خاص اثر می‌گذارد. فضای زندگی محیط روانشناختی، محیط اجتماعی و محیط مادی است که فرد در لحظه خاص به آن توجه می‌کند. چون که با هدف‌های او در آن لحظه ارتباط دارد (Wang et al., 2024). شاکله نظریه این روانشناس در سه اصل خلاصه می‌شود. اول اینکه، رفتار انسان تابع چگونگی میدانی است که هنگام وقوع رفتار وجود دارد. دوم اینکه، تجربه با کل وضعیتی آغاز می‌شود که با مجموع اجزای آن متفاوت می‌باشد. سوم اینکه، شخص معین در وضعیت معین ممکن است به کمک موضوع‌شناسی مجسم و معین گردد (Wang et al., 2025). Seeman نیز یک روانشناس اجتماعی بود و تلاش کرد تا مفهوم بیگانگی را در قالبی منظم و منسجم با استفاده از پنج نوع احساس و باور

تدوین نماید. این احساس‌ها و باورها شامل بی‌قدرتی (باور به عدم تاثیرگذاری بر نتایج زندگی)، بی‌معنایی (باور به غیرقابل پیش‌بینی بودن رویدادهای زندگی)، بی‌هنجاری (باور به فقدان هنجارهای اجتماعی برای هدایت رفتار)، انزوای اجتماعی (باور به عدم تعلق یا بیگانگی نسبت به هدف‌های فرهنگی جامعه) و از خودبیگانگی (باور به عدم کسب رضایت از فعالیت‌ها) می‌باشند (Stoker & Evans, 2014). Dahl دو مفهوم اثربخشی سیاسی و اطمینان سیاسی را خیلی نزدیک به هم تعریف کرد؛ در حالی که دیگران اطمینان سیاسی را اطمینان به توانایی و کارآمدی مسئولان سیاسی تعریف می‌کنند. بر اساس نظریه او، هر چه میزان اعتماد سیاسی افراد بالاتر باشد، احتمال مشارکت سیاسی آنان نیز بیشتر خواهد بود. به عبارت دیگر، زمانی که افراد تصور می‌کنند که آنچه انجام می‌دهند، تاثیر قابل ملاحظه‌ای بر پیامدهای سیاسی ندارد یا مسئولان توجهی به آنها نمی‌کنند و نمی‌توانند در امور سیاسی تاثیرگذار باشند، اعتماد خود را برای مشارکت در فعالیت‌های سیاسی کاهش و به مرور علاقه خود را از دست می‌دهند (Dahl, 2020).

پژوهش‌های اندک و پراکنده‌ای درباره حیطه پژوهش حاضر انجام شده است. برای مثال، Barghi et al (2024) ضمن پژوهشی درباره عوامل و اشکال مشارکت و انفعال سیاسی به این نتیجه رسیدند که عوامل و اشکال مشارکت و انفعال سیاسی شامل عوامل اقتصادی، عوامل سیاسی، عوامل روانشناختی و عوامل اجتماعی شامل بی‌اعتمادی اجتماعی، نارضایتی اجتماعی، اثربخشی اجتماعی، انگیزه‌های فردی، قومیت، احساس بی‌قدرتی، احساس از خودبیگانگی، همدلی، عزت‌نفس، رضایت از زندگی، احساس امنیت، احساس فردگرایی، فقر و غیره بودند. Zhang (2022) ضمن پژوهشی گزارش کردند که افراد به دلیل احساس نابرابری و بی‌عدالتی در جامعه با فقدان اثربخشی روبرو می‌شوند و همین امر سبب ایجاد بی‌معنایی سیاسی می‌گردد. Riazi & Samdeliri (2022) ضمن پژوهشی عوامل فردی و روانشناختی برای شکل‌گیری نگرش سیاسی در انقلاب اسلامی را شامل فرهنگ سیاسی، نگرش مدنی و نگرش تبعی ناشی از تغییر اولویت ارزشی، تاثیرپذیری از جمع، گرایش به افراد به خاطر ویژگی‌های شخصیتی مطلوب و نامطلوب و عدم شناخت ارزش‌ها و عقیده‌های اساسی یا حزب‌ها و گروه‌های سیاسی معرفی کردند. Geurkink et al (2020) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که اعتماد سیاسی تابعی از اثربخشی سیاسی بیرونی بوده و تحت تاثیر نگرش‌های عوام‌فریبانه قرار نمی‌گیرد. در واقع، افراد به واسطه نگرش خود نسبت به خروجی تصمیم‌ها در جامعه، احساس اثربخشی سیاسی را در خود شکل می‌دهند. Zhelnina (2020) ضمن پژوهشی درباره سندرم بی‌معنایی سیاسی به این نتیجه رسیدند که ترکیبی از مکانیسم‌های احساسی و هنجارهای فرهنگی باعث ایجاد بی‌معنایی سیاسی می‌شود. در واقع، تجارت نامیدکننده فردی به بدبینی طولانی‌مدت و بی‌اعتقادی نسبت به اثربخشی کنش جمعی منجر می‌شود؛ فرآیندی که با انتقال احساس بی‌معنایی به اطرافیان باعث ترویج این احساس در بین مردم می‌شود. Masoudnia et al (2013) ضمن پژوهشی درباره عوامل اجتماعی - روانشناختی موثر بر مشارکت سیاسی استادان دانشگاه به این نتیجه رسیدند که بین متغیرهای رسانه‌های جمعی، آگاهی سیاسی، محیط سیاسی، اثرگذاری سیاسی، انگیزه‌های سیاسی، میزان محرومیت نسبی و احساس بی‌قدرتی سیاسی با مشارکت سیاسی رابطه معناداری وجود داشت.

احساس اثربخشی سیاسی یکی از عوامل و پایه‌های اساسی جهت شرکت شهروندان برای مشارکت سیاسی در جامعه می‌باشد. هنگامی افراد در فعالیت‌های سیاسی مشارکت می‌کنند که احساس تاثیرگذاری بر روی موضوعی را داشته باشند. در نتیجه، سیاست‌های دولت نقش موثری در احساس اثربخشی سیاسی افراد دارد و می‌تواند بر مدیریت خط‌مشی‌ها، سیاست‌ها و مشارکت‌های سیاسی افراد تاثیرگذار باشد. پژوهش‌های اندکی درباره بررسی عوامل روانشناختی - فردی موثر بر اثربخشی سیاسی انجام شده و در این زمینه خلأهای بسیاری وجود دارد. شاکله نظری این تحقیق بر اساس مدل‌های Seeman, Levin و Dahl است، یکی از خلأهای پژوهشی قبلی عدم بررسی نقش عوامل روانشناختی - فردی بر احساس اثربخشی سیاسی با توجه به مدل‌های مذکور می‌باشد. بررسی احساس اثربخشی سیاسی با توجه به مدل‌های فوق می‌تواند به شناخت بهتر این پدیده کمک نماید و سبب بهبود و ارتقای احساس اثربخشی سیاسی در شهروندان شود. با توجه به مطالب مطرح‌شده، پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش عوامل روانشناختی - فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال در شهروندان بالغ انجام شد.

روش‌شناسی پژوهش

این مطالعه از نظر هدف، کاربردی و از نظر شیوه اجرا، توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه پژوهش همه شهروندان بالغ تهرانی در سال ۱۴۰۲ به تعداد ۱۰۰۳۰۱۹۴ نفر بودند که بر اساس فرمول کوکران حجم نمونه ۴۸۲ نفر تعیین و با توجه به ریزش‌های احتمالی حجم نمونه ۵۰۴ نفر لحاظ شد و این

تعداد با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. ملاک‌های انتخاب نمونه در پژوهش حاضر شامل داشتن سواد خواندن و نوشتن، سن بالاتر از ۱۸ سال، تمایل جهت شرکت در پژوهش، عدم اعتیاد و مصرف داروهای روان‌پزشکی، عدم دریافت خدمات روانشناختی در سه ماه گذشته و عدم وقوع رخداد‌های تنش‌زا مانند طلاق و مرگ نزدیکان در سه ماه گذشته بر اساس گزارش‌های شخصی بودند. همچنین، ملاک‌های خروج از مطالعه شامل انصراف از ادامه همکاری و عدم پاسخگویی به بیشتر از ده درصد گویه‌ها بودند.

در این مطالعه، برای نمونه‌گیری با روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای، ابتدا کل تهران به پنج حوزه جغرافیایی شمال، جنوب، شرق، غرب و مرکز تقسیم و سپس از هر حوزه دو منطقه به شکل تصادفی انتخاب و از هر منطقه نیز یک ناحیه و از هر ناحیه یک بلوک انتخاب شد و همه افراد بلوک در صورت داشتن ملاک‌های ورود به مطالعه به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. برای نمونه‌ها اهمیت و ضرورت پژوهش تشریح و به آنان درباره رعایت نکات اخلاقی مانند رازداری، محرمانگی، حفظ حریم نمونه‌ها و غیره اطمینان داده شد. در مرحله بعد از نمونه‌ها خواسته شد تا به ابزارهای پژوهش به‌صورت دقیق و کامل پاسخ دهند و پس از تکمیل و بررسی آنها از نظر کامل بودن از نمونه‌ها به دلیل شرکت در پژوهش تقدیر و تشکر به عمل آمد.

در پژوهش حاضر، جهت گردآوری داده‌ها از دو ابزار استفاده شد. ابزار اول، فرم اطلاعات جمعیت‌شناختی بود که توسط پژوهشگران پژوهش حاضر طراحی و شامل سوال‌هایی درباره وضعیت جنسیت، دامنه سنی، وضعیت تأهل و سطح تحصیلات بود. ابزار دوم، پرسشنامه محقق‌ساخته عوامل روانشناختی- فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال بود که توسط پژوهشگران پژوهش حاضر با ۳۲ گویه طراحی شد. برای این منظور تلاش شد تا با تکیه بر ادبیات، مفاهیم و شاخص‌های عملیاتی مربوط به هر یک از متغیرها مشخص گردد و در صورت عدم وجود مطالعه‌ای شفاف در این زمینه، طراحی توسط پژوهشگران در دستور کار قرار گرفت. بر اساس مدل **Dahl** برای اثربخشی و آگاهی سیاسی به‌ترتیب ۸ و ۶ گویه و برای بی‌تفاوتی سیاسی ۷ گویه، بر اساس مدل **Levin** برای اعتماد سیاسی ۳ گویه و بر اساس مدل **Seeman** برای بی‌معنایی سیاسی ۳ گویه طراحی شد. افزون بر آن، برای پایگاه اجتماعی- اقتصادی ۵ گویه توسط پژوهشگران طراحی شد. در نتیجه، پرسشنامه محقق‌ساخته عوامل روانشناختی- فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال دارای ۳۲ گویه بود. برای پاسخگویی به هر گویه از طیف لیکرت پنج درجه‌ای از کاملاً مخالفم با نمره یک تا کاملاً موافقم با نمره پنج استفاده شد. بنابراین، حداقل و حداکثر نمره در هر مولفه با میانگین نمره گویه‌های سازنده آن محاسبه و بر همین اساس دامنه نمرات بین ۱ تا ۵ است و نمره بالاتر حاکی از بیشتر داشتن آن مولفه یا ویژگی می‌باشد.

داده‌های این پژوهش پس از گردآوری با روش‌های تحلیل عاملی اکتشافی و مدل‌سازی معادلات ساختاری در نرم‌افزارهای SPSS 27 و Smart PLS 3 تحلیل شدند.

یافته‌های پژوهش

نمونه‌های این مطالعه ۵۰۴ نفر از شهروندان بالغ بودند که نتایج فراوانی و درصد فراوانی وضعیت جنسیت، دامنه سنی، وضعیت تأهل و سطح تحصیلات آنها در جدول ۱ ارائه شد.

جدول ۱. نتایج فراوانی و درصد فراوانی وضعیت جنسیت، دامنه سنی، وضعیت تأهل و سطح تحصیلات شهروندان بالغ

متغیر	سطح	فراوانی	درصد فراوانی
وضعیت جنسیت	زن	۲۷۱	۵۳/۷۷
	مرد	۲۳۳	۴۶/۲۳
دامنه سنی	۱۸ تا ۳۰ سال	۸۹	۱۷/۶۶
	۳۱ تا ۴۰ سال	۱۸۴	۳۶/۵۱
	۴۱ تا ۵۰ سال	۱۱۸	۲۳/۴۱
	۵۱ تا ۶۰ سال	۸۵	۱۶/۸۷
	بالاتر از ۶۰ سال	۲۸	۵/۵۵
	مجرد	۱۷۴	۳۴/۵۲

متاهل	۲۴۳	۴۸/۲۱
مطلقه	۶۱	۱۲/۱۰
همسر فوت شده	۲۶	۵/۱۶
زیر دیپلم	۶۸	۱۳/۴۹
دیپلم	۹۶	۱۹/۰۵
فوق دیپلم	۵۳	۱۰/۵۲
کارشناسی	۱۷۰	۳۳/۷۳
کارشناسی ارشد	۷۹	۱۵/۶۷
دکتری	۳۸	۷/۵۴

طبق نتایج جدول ۱، بیشتر شهروندان بالغ دارای وضعیت جنسیت زن (۵۳/۷۷ درصد)، دامنه سنی ۳۱ تا ۴۰ سال (۳۶/۵۱ درصد)، وضعیت تأهل متأهل (۴۸/۲۱ درصد) و سطح تحصیلات کارشناسی (۳۳/۷۳ درصد) بود. نتایج فراوانی و درصد فراوانی وضعیت فعالیت اقتصادی، وضعیت شغلی افراد دارای فعالیت اقتصادی و وضعیت شغلی افراد فاقد فعالیت اقتصادی شهروندان بالغ در جدول ۲ ارائه شد.

جدول ۲. نتایج فراوانی و درصد فراوانی وضعیت فعالیت اقتصادی، وضعیت شغلی افراد دارای فعالیت اقتصادی و وضعیت شغلی افراد فاقد فعالیت اقتصادی شهروندان بالغ

متغیر	تعداد	سطح	فراوانی	درصد فراوانی
وضعیت فعالیت اقتصادی	۵۰۴	فعال	۳۸۶	۷۶/۵۹
		غیرفعال	۱۱۸	۲۳/۴۱
وضعیت شغلی افراد دارای فعالیت اقتصادی	۳۸۶	امور آموزشی، فرهنگی و هنری	۱۲	۳/۱۱
		اداری و مالی	۱۰۰	۲۵/۹۱
		امور اجتماعی	۳۸	۹/۸۴
		بهداشتی و درمانی	۱۶	۴/۱۵
		خدمات	۹۵	۲۴/۶۱
		کشاورزی و محیط زیست	۴۲	۱۰/۸۸
		فنی و مهندسی	۶۳	۱۶/۳۲
		فرآوری داده ها	۲۰	۵/۱۸
وضعیت شغلی افراد فاقد فعالیت اقتصادی	۱۱۸	بیکار	۲۹	۲۴/۵۸
		خانه دار	۱۵	۱۲/۷۱
		بازنشسته و ازکارافتاده	۲۲	۱۸/۶۴
		محصل و دانشجو	۴۰	۳۳/۹۰
		سرباز	۱۲	۱۰/۱۷

طبق نتایج جدول ۲، وضعیت فعالیت اقتصادی بیشتر شهروندان بالغ، فعال (۷۶/۵۹ درصد)، وضعیت شغلی افراد دارای فعالیت اقتصادی، اداری و مالی (۲۵/۹۱ درصد) و وضعیت شغلی افراد فاقد فعالیت اقتصادی، محصل و دانشجو (۳۳/۹۰ درصد) بود. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی عوامل روانشناختی- فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل های لوین، سیمن و دال در شهروندان بالغ در جدول ۳ ارائه شد.

جدول ۳. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی عوامل روانشناختی- فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل های لوین، سیمن و دال در شهروندان بالغ

عامل	گویه	بار عاملی	آلفای کرونباخ	ترکیبی	میانگین واریانس استخراج شده
اثربخشی سیاسی	Q1	۰/۴۲۲	۰/۷۸۱	۰/۸۴۹	۰/۶۱۲
	Q2	۰/۳۶۰			
	Q3	۰/۵۱۷			

				۰/۶۴۸	Q4	
				۰/۸۸۷	Q5	
				۰/۷۵۷	Q6	
				۰/۵۶۰	Q7	
				۰/۷۹۳	Q8	
۰/۵۵۸	۰/۸۰۷	۰/۷۰۳		۰/۶۹۶	Q9	آگاهی سیاسی
				-۰/۰۰۶	Q10	
				۰/۷۶۳	Q11	
				۰/۷۹۲	Q12	
				۰/۶۶۵	Q13	
				۰/۷۸۳	Q14	
۰/۵۰۹	۰/۷۵۳	۰/۷۱۱		۰/۵۸۸	Q15	اعتماد سیاسی
				۰/۸۳۸	Q16	
				۰/۶۹۲	Q17	
۰/۶۱۸	۰/۸۲۹	۰/۷۱۶		۰/۸۱۸	Q18	بی‌معنایی سیاسی
				۰/۷۳۴	Q19	
				۰/۸۰۴	Q20	
۰/۵۷۴	۰/۸۵۹	۰/۸۱۲		۰/۶۷۱	Q21	بی‌تفاوتی سیاسی
				۰/۶۵۲	Q22	
				۰/۶۶۹	Q23	
				۰/۸۵۶	Q24	
				۰/۸۵۷	Q25	
				۰/۴۶۲	Q26	
				۰/۵۶۱	Q27	
۰/۶۷۲	۰/۸۵۸	۰/۷۶۷		۰/۶۷۳	Q28	پایگاه اجتماعی - اقتصادی
				۰/۷۸۷	Q29	
				۰/۸۷۳	Q30	
				۰/۶۵۴	Q31	
				۰/۹۲۱	Q32	

طبق نتایج جدول ۳، تعداد ۲ گویه به دلیل بار عاملی کمتر از ۰/۴۰ از پرسشنامه حذف و عوامل روانشناختی - فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال شامل ۶ عامل اثربخشی سیاسی، آگاهی سیاسی، اعتماد سیاسی، بی‌معنایی سیاسی، بی‌تفاوتی سیاسی و پایگاه اجتماعی - اقتصادی بود که میانگین واریانس استخراج‌شده همه آنها بالاتر از ۰/۵۰ و پایایی آلفای کرونباخ و ترکیبی همه آنها بالاتر از ۰/۷۰ به‌دست آمد. نتایج میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر عوامل روانشناختی - فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال در شهروندان بالغ در جدول ۴ ارائه شد.

جدول ۴. نتایج میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر عوامل روانشناختی - فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال در شهروندان بالغ

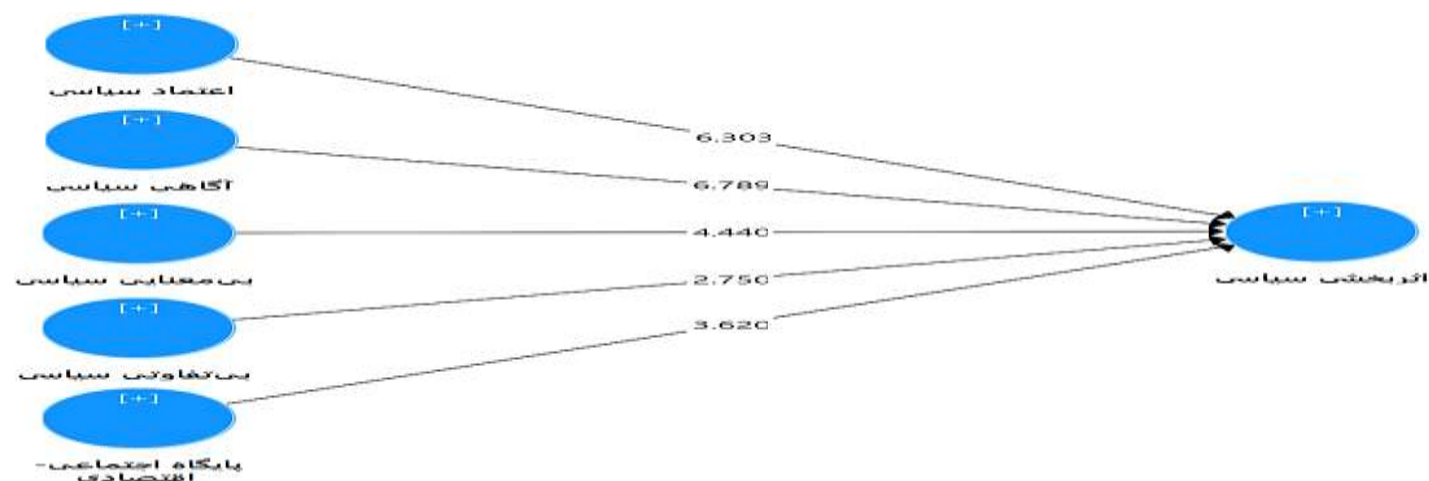
عامل	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
اثربخشی سیاسی	۳/۱۹۴	۰/۵۲۱	۱/۸۸	۴/۰۰
آگاهی سیاسی	۳/۳۲۴	۰/۵۲۲	۱/۸۳	۴/۰۰
اعتماد سیاسی	۳/۵۰۷	۰/۵۶۷	۱/۳۳	۴/۰۰
بی‌معنایی سیاسی	۳/۵۲۵	۰/۶۳۱	۱/۰۰	۴/۰۰
بی‌تفاوتی سیاسی	۱/۹۶۴	۰/۷۸۹	۱/۰۰	۳/۴۳
پایگاه اجتماعی - اقتصادی	۲/۳۸۹	۰/۷۴۰	۱/۲۰	۴/۰۰

نتایج شاخص‌های برازش مدل عوامل روانشناختی - فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال در شهروندان بالغ در جدول ۵ ارائه شد.

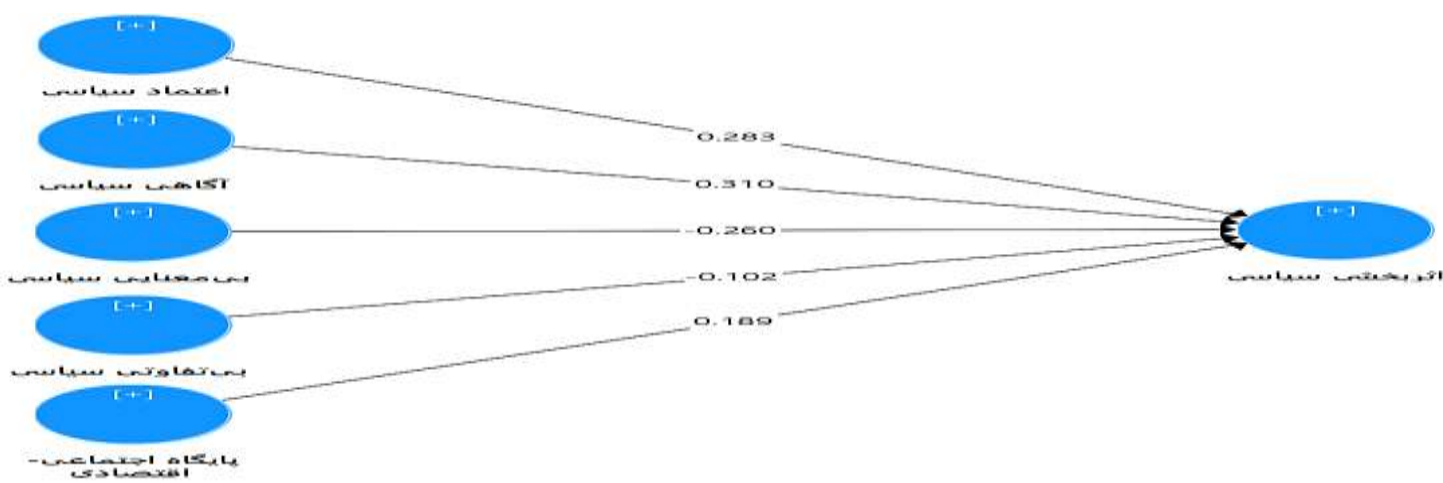
جدول ۵. نتایج شاخص‌های برازش مدل عوامل روانشناختی - فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال در شهروندان بالغ

SRMR		GOF	ضریب تعیین		متغیر درون‌زا
مدل برآورده شده	مدل اشیاع شده		ضریب تعیین تعدیل شده	ضریب تعیین	
۰/۰۴۴	۰/۰۳۹	۰/۷۰۲	۰/۸۳۲	۰/۸۳۴	اثربخشی سیاسی

طبق نتایج جدول ۵، مدل عوامل روانشناختی - فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال برازش مناسبی داشت. نتایج مدل‌سازی معادلات ساختاری مدل عوامل روانشناختی - فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال در شهروندان بالغ در شکل‌های ۱ و ۲ و جدول ۶ ارائه شد.

شکل ۱. نتایج مدل عوامل روانشناختی - فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال در شهروندان بالغ بر اساس آماره t

شکل ۲. نتایج مدل عوامل روانشناختی - فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال در شهروندان بالغ بر اساس ضریب مسیر استاندارد

جدول ۶: نتایج اثرها در مدل عوامل روانشناختی- فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال در شهروندان بالغ

عامل	ضریب مسیر استاندارد	آماره t	P	نتیجه آزمون
آگاهی سیاسی بر اثربخشی سیاسی	۰/۳۱۰	۶/۷۸۹	<۰/۰۵	تایید
اعتماد سیاسی بر اثربخشی سیاسی	۰/۲۸۳	۹/۳۰۳	<۰/۰۵	تایید
بی‌معنایی سیاسی بر اثربخشی سیاسی	-۰/۲۶۰	۴/۴۴۰	<۰/۰۵	تایید
بی‌تفاوتی سیاسی بر اثربخشی سیاسی	-۰/۱۰۲	۲/۷۵۰	<۰/۰۵	تایید
پایگاه اجتماعی- اقتصادی بر اثربخشی سیاسی	۰/۱۸۹	۳/۶۲۰	<۰/۰۵	تایید

طبق نتایج شکل‌های ۱ و ۲ و جدول ۶، در مدل عوامل روانشناختی- فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال، آگاهی سیاسی، اعتماد سیاسی، بی‌معنایی سیاسی، بی‌تفاوتی سیاسی و پایگاه اجتماعی- اقتصادی بر اثربخشی سیاسی اثر معناداری داشتند که اثرهای آگاهی سیاسی، اعتماد سیاسی و پایگاه اجتماعی- اقتصادی مثبت و معنادار و اثرهای بی‌معنایی سیاسی و بی‌تفاوتی سیاسی منفی و معنادار بود ($P < ۰/۰۵$).

بحث و نتیجه‌گیری

احساس اثربخشی سیاسی نقش مهم و موثری در مشارکت سیاسی و اجتماعی دارد. بر همین اساس، پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش عوامل روانشناختی- فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال در شهروندان بالغ انجام شد.

نتایج تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که تعداد ۲ گویه به دلیل بار عاملی کمتر از ۰/۴۰ از پرسشنامه حذف و عوامل روانشناختی- فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال شامل ۶ عامل اثربخشی سیاسی، آگاهی سیاسی، اعتماد سیاسی، بی‌معنایی سیاسی، بی‌تفاوتی سیاسی و پایگاه اجتماعی- اقتصادی بود که میانگین واریانس استخراج‌شده همه آنها بالاتر از ۰/۵۰ و پایایی آلفای کرونباخ و ترکیبی همه آنها بالاتر از ۰/۷۰ به‌دست آمد. همچنین، نتایج مدل‌سازی معادلات ساختاری نشان داد که مدل عوامل روانشناختی- فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل‌های لوین، سیمن و دال برازش مناسبی داشت و در این مدل، آگاهی سیاسی، اعتماد سیاسی، بی‌معنایی سیاسی، بی‌تفاوتی سیاسی و پایگاه اجتماعی- اقتصادی بر اثربخشی سیاسی اثر معناداری داشتند. با اینکه هم پژوهش‌های اندکی در این زمینه انجام‌شده و عمدتاً از نوع کیفی بودند و هم پژوهشی کمی درباره عوامل روانشناختی- فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی یافت نشد و پژوهش‌های قبلی به نقش مدل‌های لوین، سیمن و دال توجهی نداشتند، اما نتایج این پژوهش از جهاتی با نتایج پژوهش‌های [Barghi et al \(2024\)](#)، [Zhang \(2022\)](#)، [Riazi & Samdeliri \(2022\)](#)، [Geurkink et al \(2020\)](#)، [Zhelnina \(2020\)](#) و [Masoudnia et al \(2013\)](#) همسو بود.

در تفسیر یافته‌ها و نتایج این پژوهش می‌توان گفت که نداشتن آگاهی سیاسی باعث رواج روحیه یکسان‌انگاری، عدم تساهل و مانع عمده‌ای برای رشد و گسترش اپوزیسیون و سازمان‌های منتقد و مخالف می‌شود. برعکس، داشتن آگاهی سیاسی زمینه لازم را برای ادراک درست شرایط و بالارفتن احساس اثربخشی سیاسی فراهم می‌کند. به عبارت دیگر، داشتن آگاهی باعث افزایش مشارکت سیاسی افراد می‌شود و در این بین نمی‌توان از نقش رسانه‌های اجتماعی، گروه دوستان، عضویت در انجمن‌های مدنی و داوطلبانه و غیره چشم‌پوشی کرد. در واقع، بازبودن فضای سیاسی از نظر ایجاد بستر مناسب برای اظهارنظر آزاد درباره مسائل مختلف از یک سو و شفافیت در نظام اداری کشور از سوی دیگر باعث افزایش آگاهی سیاسی می‌شود و می‌تواند زمینه را برای بالارفتن سطح اثربخشی سیاسی شهروندان فراهم آورد. احساس اثربخشی سیاسی و مشارکت سیاسی از میزان اعتماد به نظام سیاسی تاثیر می‌پذیرد و وقتی میزان اعتماد به نظام سیاسی و میزان اثربخشی بالا باشد، مشارکت سیاسی به بالاترین درجه خود می‌رسد. به عبارت دیگر، اعتماد سیاسی تابعی از

اثربخشی سیاسی بیرونی بوده و مولفه‌های زیادی نظیر وضعیت اجتماعی - اقتصادی فرد، محل زندگی و چگونگی مواجهه با انتظارات در سطح جامعه و پاسخگویی مسئولان می‌تواند باعث افزایش اعتماد و ارتقای اثربخشی سیاسی شود.

همچنین، هر چه بی‌معنایی و بی‌تفاوتی سیاسی در بین شهروندان بیشتر شود، احساس اثربخشی سیاسی در آنها کاهش می‌یابد. افراد دارای احساس بی‌معنایی در باور و عقیده دچار ابهام و تردید هستند و همین مسئله باعث می‌شود که نتوانند باور کامل به مسائل سیاسی داشته باشند. به عبارت دیگر، افراد به دلیل نابرابری و بی‌عدالتی در جامعه دچار احساس بی‌معنایی و بی‌تفاوتی سیاسی می‌شوند یا به عبارتی، فقدان اثربخشی بیرونی که ترکیبی از مکانیسم‌های احساسی و هنجارهای فرهنگی است سبب وقوع و تجربه احساس بی‌معنایی و بی‌تفاوتی سیاسی می‌گردد. افراد بی‌تفاوت احساس می‌کنند که هیچ وابستگی یا تعلق‌خاطری نسبت به ارزش‌های مرسوم جامعه و مسائل سیاسی درون آن ندارند و همین مسئله باعث انزوای آنها از فعالیت‌های سیاسی می‌شود. بر همین اساس، عدم تحقق انتظارات فردی و حل نشدن مشکل‌های مردم در جامعه باعث می‌شود که فاصله بین مردم و دولت‌ها بیشتر شود و افراد جامعه با ازدست‌دادن انگیزه خود به بی‌تفاوتی برسند. بنابراین، برای کاهش این احساس در بین شهروندان جامعه، دولت‌ها باید با بی‌عدالتی در نظام حقوق و اداری کشور مبارزه نموده و تلاش کنند تا با کاهش تخلف‌ها در سطح کلان، احساس امیدواری را در شهروندان زنده نگه‌دارند. در نتیجه، ایجاد شرایط مناسب برای حضور فعال اقشار مختلف جامعه در محیط‌های فعال اجتماعی و کاری می‌تواند به‌عنوان عاملی بازدارنده برای ایجاد احساس بی‌معنایی و بی‌تفاوتی سیاسی تلقی شود و راه حل آن شناسایی درست انتظارات و خواسته‌های مشروع شهروندان و تلاش برای ایجاد بستر اشتغال و فضای پویای اجتماعی است که می‌تواند در افزایش اثربخشی سیاسی موثر واقع شود.

علاوه بر آن، پایگاه اجتماعی - اقتصادی و مباحثی مانند سطح سواد اعضای خانواده، شغل والدین، ارتباطات اجتماعی، محل زندگی، وضعیت اقتصادی و حتی سطح دین‌داری بر روی اثربخشی سیاسی افراد جامعه تاثیر می‌گذارد. داشتن پایگاه اجتماعی - اقتصادی مناسب تاثیر معناداری در اثربخشی سیاسی شهروندان دارد و افراد ساکن در مناطق حاشیه شهری که دچار محرومیت اقتصادی نیز هستند، غالباً در فعالیت‌های سیاسی مشارکت کمتری دارند. بر همین اساس، تلاش برای بهبود پایگاه اجتماعی - اقتصادی و ریشه‌کردن فقر در جامعه و بالابردن رفاه اجتماعی و اقتصادی می‌تواند زمینه‌ساز فعالیت بیشتر شهروندان در مسائل سیاسی شود.

به‌طور کلی، لازمه تحقق احساس اثربخشی سیاسی داشتن اعتماد به نظام حاکمیتی و نگرش ذهنی مثبت نسبت به فعالیت‌های دولت‌مردان است که می‌تواند عوامل روانشناختی - فردی موثر بر احساس اثربخشی سیاسی را تحت تاثیر قرار دهد. با توجه به اینکه رویدادهای اجتماعی و اقتصادی در کشور می‌تواند بر روی ذهنیت و رفتار شهروندان تاثیر بگذارد، مدیریت حوادث و تبیین نظام خط‌مشی‌گذاری عمومی مناسب که با مشارکت مردم در فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی همراه باشد، می‌تواند زمینه پویایی جامعه و افزایش مشارکت مردم در حوزه‌های مختلف اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی را فراهم نموده و به روند توسعه کشور کمک کند. بدون شک، انجام پژوهش‌های بیشتر در زمینه عوامل موثر بر احساس اثربخشی سیاسی می‌تواند به بالارفتن دانش و آگاهی درباره عوامل موثر بر آن کمک نماید تا متخصصان و برنامه‌ریزان بر اساس آنها برنامه‌هایی جامع و کاربردی برای افزایش احساس اثربخشی شهروندان طراحی و اجرا نمایند.

موازين اخلاقی

در این پژوهش، تلاش شد تا همه موازين اخلاقی رعایت گردد.

تشکر و قدردانی

بدین‌وسیله از همه کسانی که سهمی در انجام این پژوهش داشتند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

مشارکت نویسندگان

نویسندگان پژوهش حاضر با یکدیگر مشارکت داشتند.

در مطالعه حاضر، بین نویسندگان هیچ تعارض منافی وجود نداشت.

References

- Barghi, Sh., Parizad, R., & Motaharia, M. (2024). Investigating the factors and forms of political participation and passivity (A case study of the Iran). *The Quarterly Journal of Socio-Political Developments in Contemporary Iran*, 3(1), 283-305. <https://doi.org/10.30510/pscci.2024.488895.1134>
- Cui, W., Lu, B., Guo, Y., & Guo, Y. (2025). How political interest and knowledge shape political efficacy in institutionalized participation. *International Journal of Electronic Government Research*, 21(1), 1-30. <https://doi.org/10.4018/IJEGR.387830>
- Dahl, R. A. (2020). *On democracy*. New Haven & London: Yale University Press. <https://yalebooks.yale.edu/book/9780300254051/on-democracy/>
- Dono, M., Ayanian, A., & Tausch, N. (2025). A fight against all odds? The causal effects of perceived political efficacy and protest repression on motivation to engage in normative and non-normative climate protest. *Journal of Environmental Psychology*, 106, 102697. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2025.102697>
- Geurkink, B., Zaslove, A., Sluiter, R., & Jacobs, K. (2020). Populist attitudes, political trust, and external political efficacy: Old wine in new bottles? *Political Studies*, 68(1), 247-267. <https://doi.org/10.1177/0032321719842768>
- Madani, S., Karampour, R., & Ghasemi, Z. (2022). Sociologically investigation of the political participation level of teachers and social factors affecting it (Case study: Ardabil province). *Sociology of Education*, 8(1), 386-394. <https://jedusocio.com/index.php/se/article/view/284>
- Martyn, B., Dimitra, P., & Barrett, M. (2019). *Psychological factors linked to youth civic and political engagement*. Routledge: University of Surrey. <https://doi.org/10.4324/9780429025570-2>
- Masoudnia, H., Mohammadifar, N., Moradi, G., & Foroughi, A. (2013). A study of the social and psychological factors affecting political participation among university professors: Research subject: University of Isfahan. *Journal of Applied Sociology*, 23(4), 103-124. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20085745.1391.23.4.6.5>
- Mohammadi, Y., Rashidi, B., & Bakhshayeshi Ardestani, A. (2024). Investigating the role of education in the political socialization of high school students: A case study of Kermanshah city. *Sociology of Education*, 10(3), 30-42. <https://jedusocio.com/index.php/se/article/view/488>
- Naipeng, C., Guangfeng, Y., Yonggang, L., & Qian, Y. (2017). The internet ecological perception, political trust and political efficacy of Chinese netizens. *Telematics and Informatics*, 34(3), 715-725. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2016.05.014>
- Rahman, F. A. A., Suki, N. M., Yusof, M. I. M., & Yusof, R. (2023). Residents' trust in local government councils in an emerging nation: effect of political efficacy, good governance and performance. *Transforming Government: People, Process and Policy*, 17(1), 39-53. <https://doi.org/10.1108/TG-02-2022-0015>
- Riazi, V., & Samdeliri, K. (2022). Political Sociology; Individual and psychological factors in the formation of political attitudes in the Islamic revolution. *Scientific Journal of Political Sociology of the Islamic*, 2(4), 105-122. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.27835200.1400.2.4.5.2>
- Shi, H., Wang, S., & Guo, S. (2019). Predicting the impacts of psychological factors and policy factors on individual's PM2.5 reduction behavior: An empirical study in China. *Journal of Cleaner Production*, 241, 118416. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.118416>
- Stoker, G., & Evans, M. (2014). The "democracy-politics paradox": The dynamics of political alienation. *Democratic Theory*, 1(2), 26-36. <https://doi.org/10.3167/dt.2014.010203>
- Wang, H. X., & Huang, W. (2025). Density matrix renormalization group study of the quantum-geometry-facilitated pair density wave order. *Science China Physics, Mechanics & Astronomy*, 68(297211), 1-7. <https://doi.org/10.1007/s11433-025-2701-1>

- Wang, Z., Chaudhary, G., Chen, Q., & Levin, K. (2020). Quantum geometric contributions to the BKT transition: Beyond mean field theory. *Physical Review B*, 102(18), 184504. <https://doi.org/10.1103/PhysRevB.102.184504>
- Zhang, B., Holton, A. E., & De Zuniga, H. G. (2024). Finding “fake” in the news: the relationship between social media use, political knowledge, epistemic political efficacy and fake news literacy. *Online Information Review*, 48(7), 1470-1487. <https://doi.org/10.1108/OIR-03-2024-0140>
- Zhang, W. (2022). Political disengagement among youth: A comparison between 2011 and 2020. *Frontiers in Psychology*, 13(809432), 1-10. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.809432>
- Zheltnina, A. (2020). The apathy syndrome: How we are trained not to care about politics. *Social Problems*, 67(2), 358-378. <https://doi.org/10.1093/socpro/spz019>